

Onderzoek ombuigingen gemeente Tiel

Onderzoek naar de realisatie van en communicatie over de door de gemeenteraad vastgestelde ombuigingsmaatregelen over de periode 2011 – 2017.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding en onderzoeksvragen	6
1.1. Aanleiding	6
1.2. Doel van het onderzoek	6
1.3. Vraagstelling	6
1.4. Inhoud rapport	7
2. Onderzoeksverantwoording en normenkader	8
2.1 Onderzoeksverantwoording	8
2.2 Normenkader	9
3. Bevindingen van het onderzoek	10
3.1. De vier ombuigingsoperaties	10
3.2. Nog te realiseren taakstellingen	12
3.3. Maatschappelijke effecten	13
3.4. Totaal overzicht aan maatregelen	14
3.5. Steekproef: vier maatregelen nader bezien	14
3.6. Betrouwbaarheid informatie	17
4. Beantwoording onderzoeksvragen en conclusies	19
4.1 Onderzoeksvragen	19
4.2 Conclusies	20
5. Aanbevelingen	21
6. Reactie College van B&W	22
7. Nawoord Rekenkamercommissie op de reactie College van B&W	24
Bijlagen	25
A. Bronnen	
B. Totaaloverzicht ombuigingsmaatregelen	

0 Samenvatting

Inleiding

De Rekenkamercommissie van de gemeente Tiel (verder RKC) heeft conform haar onderzoeksplan voor 2016-2017 een onderzoek uitgevoerd naar ombuigingen in de gemeente Tiel. Het gaat hier over de ombuigingen die zijn aangekondigd, vastgesteld en (worden) uitgevoerd in respectievelijk

- het coalitieakkoord 2010
- de perspectievennota 2011
- (in het kader van) de begroting 2013 en in
- het coalitieakkoord 2014-2018 (het Bloesemakkoord voor Tiel).

Daarbij is ook onderzocht of de door de raad verwachte effecten van deze ombuigingen zijn opgetreden en zo niet of, en in welke mate, de raad heeft bijgestuurd.

Aanleiding

Aanleiding voor dit onderzoek is, dat het rijk destijds door de financiële en de economische crisis sterk heeft bezuinigd op de financiële bijdragen aan gemeenten. Dit heeft ook voor Tiel effecten omdat als gevolg van deze crisis en de geringere rijksbijdragen het gemeentelijk budget is afgenomen en haar risico's zijn toegenomen. Daarnaast werd de gemeente zelf ook direct geconfronteerd met de gevolgen van deze crisis.

De RKC heeft na eigen onderzoek van documenten en na raadpleging van onder meer de auditcommissie, de commissie Beleidscyclus en het college van Burgemeester en Wethouders in haar onderzoeksplan 2016-2017 besloten onderzoek te doen naar de ombuigingen in de gemeente Tiel.

Doelstelling

De RKC wil inzicht hebben in de effectiviteit van de bezuinigingsmaatregelen. Daarbij gaat het om de keuzes die zijn gemaakt en de resultaten die financieel en maatschappelijk zijn bereikt.

Vraagstelling

De centrale vraag voor dit onderzoek luidt:

In welke mate heeft realisatie van en communicatie over ombuigingsmaatregelen plaatsgevonden en wat zijn de maatschappelijke gevolgen van deze ombuigingen geweest?

De volgende deelvragen zijn hiervan afgeleid:

1. Welke ombuigingsmaatregelen, met welke financiële doelstellingen, zijn door de raad vastgesteld?
2. Hoe is er bezuinigd en wat is het effect geweest van deze bezuinigingen en ombuigingen?
3. Zijn de bezuinigingen gerealiseerd?
4. Welke maatschappelijke gevolgen werden bij het vaststellen van de ombuigingsmaatregelen door de raad voorzien?
5. Indien nadelige effecten bij sommige maatregelen werden verwacht, hebben deze zich ook voor gedaan?

6. Is de raad over de voortgang van de bezuinigingen en verwachte maatschappelijke effecten adequaat geïnformeerd?
7. Heeft de raad in voorkomende gevallen bijgestuurd?

Opzet van het onderzoek

De RKC heeft het onderzoek zelf uitgevoerd. Daarbij is vooral gebruik gemaakt van de documenten uit de Planning & Controlcyclus. Met name in de voortgangsrapportages is over de voortgang van de realisatie van de ombuigingen gerapporteerd.

De aanpak van het college en de organisatie is in dit verband geweest: maatregelen die niet meer in de voortgangsrapportages aan de raad voorkomen zijn gerealiseerd. Dat past bij het karakter van de voortgangsrapportage als afwijkingenrapportage. Ter toetsing van deze aanpak zijn vier maatregelen nader onderzocht door de RKC.

Ten behoeve van het onderzoek hebben naast documentstudie ook interviews plaatsgevonden met betrokken bestuurder en ambtenaren.

De door de raad vastgestelde ombuigingsmaatregelen zijn beoordeeld aan de hand van het vastgestelde normenkader (zie 2.2).

Bevindingen

Na onderzoek door de RKC blijkt dat van de vele voorgestelde ombuigingsmaatregelen er in totaal 127 in de onderzoeksperiode door de raad zijn vastgesteld. Hierbij dient te worden aangetekend dat sommige maatregelen van de ene ombuigingsoperatie zijn doorgeschoven naar een volgende bezuinigingsronde. De structurele totale ombuiging kwam daarmee op afgerond ruim 13 miljoen.

Daarvan is daadwerkelijk inmiddels afgerond € 10.800.000,00 gerealiseerd, waarmee de organisatie een enorme prestatie heeft geleverd.

Inmiddels is ook duidelijk dat een aantal taakstellingen uit het Bloesemakkoord niet kan worden gerealiseerd. Om die reden zijn een 14-tal nieuwe bezuinigingen bij de begroting 2018 aangekondigd, naast 3 andere maatregelen om een aanvullende ombuiging binnen het sociaal domein te realiseren.

Hoewel bij de keuze van de ombuigingen zo veel als mogelijk de Tielse samenleving is ontzien, zijn de mogelijke maatschappelijke effecten niet stelselmatig en consequent in beeld gebracht.

Binnen de P&C-cyclus is met name in de voortgangsrapportages gerapporteerd over de ombuigingen. De voortgangsrapportages, die een inzicht geven in de realisatie van de financiële taakstellingen, rapporteren niet over de mate waarin mogelijke maatschappelijke effecten al dan niet daadwerkelijk optreden.

Een belangrijk gegeven dat bij de onderzoeksresultaten moet worden betrokken is het ontbreken van documenten waaruit blijkt dat, en op welke wijze en met welke mogelijke effecten, een maatregel is uitgevoerd.

Hoewel in de eerste jaren nog wel bij de voortgangsrapportages in de vorm van een bijlage over alle ombuigingsmaatregelen in financiële zin werd gerapporteerd is de aanpak van het college en de organisatie in dit verband geweest: "maatregelen die niet meer in de rapportages aan de raad voorkomen zijn gerealiseerd".

Met de rapportages binnen de P&C-cyclus is de raad in de positie geweest om tussentijds bij te stellen.

Conclusies en aanbevelingen

De algemene conclusie is dat de gemeente Tiel met het realiseren van afgerond € 10,8 miljoen aan structurele ombuigingen een grote prestatie heeft geleverd. Bij de besluitvorming over de ombuigingsmaatregelen zijn de maatschappelijke gevolgen naar de mening van de RKC echter onvoldoende consequent betrokken. De rapportage aan de raad over de voortgang in de realisatie van de ombuigingen kan inzichtelijker.

Aan de raad doen wij voor toekomstige vergelijkbare ombuigingsronden de volgende aanbevelingen:

1. Verzoek het college om bij keuzes voor ombuigingen in de toekomst de verwachte maatschappelijke effecten stelselmatig en concreet in beeld te brengen en een koppeling te leggen met de doelenbomen en indicatoren in de programmabegroting.
2. Verzoek het college naast de gebruikelijke rapportage in de P&C-documenten in een afzonderlijk totaaloverzicht periodiek te rapporteren waarin inzichtelijk wordt gemaakt:
 - of de ombuiging wordt gerealiseerd en wat de daadwerkelijke financiële opbrengst is;
 - hoe de ombuiging wordt gerealiseerd;
 - of en, zo ja, welke maatschappelijke effecten worden voorzien;
 - de mate waarin die maatschappelijke effecten optreden.

1 Inleiding en onderzoeksvragen

1.1. Aanleiding

Met het vaststellen van de programmabegroting geeft de gemeenteraad van Tiel (verder: de raad) richting aan het bestuur van de gemeente. Tegelijkertijd biedt de programmabegroting een handvat voor controle door het jaar heen. Randvoorwaarde is dat de begroting sluitend is of dat deze situatie op korte termijn, na het nemen van maatregelen, bereikt gaat worden. De financiële en economische crisis, waar Nederland aan het einde van het eerste decennium van deze eeuw in terecht is gekomen, heeft ook de gemeente Tiel niet onberoerd gelaten. Door het ontstaan van de daarop volgende economische crisis in brede zin heeft het rijk minder inkomsten binnen gekregen. Als gevolg hiervan moest o.a. veel worden bezuinigd op de financiële bijdragen aan gemeenten, ook aan Tiel. Daarnaast hebben zich op lokaal niveau ontwikkelingen voorgedaan (bijvoorbeeld afnemende werkgelegenheid, bouwprocessen komen stil te liggen etc.) die de financiële positie van de gemeente sterk hebben beïnvloed.

Derhalve zag de gemeente Tiel zich genoodzaakt fors om te buigen. De ombuigingen zijn gebaseerd op een afweging tussen de te behalen financiële voordelen c.q. bezuinigingen voor de gemeente en de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen. Er mag immers van worden uitgegaan dat iedere uitgave van de gemeente wordt gedaan om direct dan wel indirect een maatschappelijk doel te dienen. De keuze van ombuigingsmaatregelen zou dan ook gebaseerd moeten zijn op een afweging tussen beoogde begrotingseffecten – vermindering van uitgaven en/of verhoging van inkomsten - en beoogde maatschappelijke gevolgen. De gemeenteraad is sturend in het proces van ombuigingen. De raad wordt geacht de kaders vast te stellen en de uitvoering te controleren.

De begrippen bezuinigen en ombuigen worden overigens door elkaar gebruikt, de RKC bedoelt hetzelfde. Alleen is het begrip “ombuigen” vollediger, het verkrijgen van extra inkomsten wordt daar ook onder gerekend.

De RKC heeft na raadpleging van onder meer de auditcommissie, de commissie Beleidscyclus en het college van Burgemeester en Wethouders besloten onderzoek te doen naar de ombuigingen in de gemeente Tiel.

1.2. Doel van het onderzoek

De raad is sturend in het proces van ombuigingen teneinde de begroting sluitend te maken. Daarvoor is informatie nodig over onder meer de stand van zaken over de ombuigingen en het al dan niet optreden van (on)bedoelde effecten daarvan. De RKC wil daarom met dit onderzoek inzicht verkrijgen in de effectiviteit van de bezuinigingsmaatregelen. Daarbij gaat het om de keuzes die zijn gemaakt en de resultaten die zijn bereikt.

1.3. Vraagstelling

De centrale vraag voor dit onderzoek luidt:

In welke mate heeft realisatie van en communicatie over ombuigingsmaatregelen plaatsgevonden en wat zijn de maatschappelijke gevolgen van deze ombuigingen geweest?

De volgende deelvragen zijn hiervan afgeleid:

1. Welke ombuigingsmaatregelen, met welke financiële doelstellingen, zijn door de raad vastgesteld?
2. Hoe is er bezuinigd en wat is het effect geweest van deze bezuinigingen en ombuigingen?
3. Zijn de bezuinigingen gerealiseerd?
4. Welke maatschappelijke gevolgen werden bij het vaststellen van de ombuigingsmaatregelen door de raad voorzien?
5. Indien nadelige effecten bij sommige maatregelen werden verwacht, hebben deze zich ook voor gedaan?
6. Is de raad over de voortgang van de bezuinigingen en verwachte maatschappelijke effecten adequaat geïnformeerd?
7. Heeft de raad in voorkomende gevallen bijgestuurd?

1.4. Inhoud rapport

Na dit inleidende hoofdstuk, waarin we zijn ingegaan op de aanleiding, de doelstelling en de vraagstelling van het onderzoek naar ombuigingen in Tiel in de periode 2011-2017, gaan we in hoofdstuk 2 in op de onderzoeksopzet en het normenkader. Hiermee geven we verantwoording over de onderzoeksmethode en het onderzoeksproces. In hoofdstuk 3 geven we onze bevindingen weer. Het is een beschrijvend hoofdstuk van de ombuigingen in Tiel. Vervolgens analyseren we in hoofdstuk 4 de resultaten van het onderzoek, beantwoorden wij de onderzoeksvragen en trekken conclusies. In hoofdstuk 5 geven wij enkele aanbevelingen om toekomstige besluitvorming over dit onderwerp kwalitatief te verbeteren. Het rapport sluit af met de reactie van het College van Burgemeester en Wethouders op dit voor de Raad bestemde rapport en met het nawoord van de RKC.

2 Onderzoeksverantwoording en normenkader

2.1. Onderzoeksverantwoording

Besloten is om dit onderzoek volledig in eigen beheer uit te voeren. De doorlooptijd van het onderzoek is dan weliswaar wat langer maar het geeft de RKC, die sinds medio 2016 in de huidige nieuwe samenstelling functioneert, een goede inkijk in het functioneren van de interne organisatie van de gemeente. Daarnaast kunnen op deze wijze de kosten van het onderzoek beperkt blijven.

De RKC wil met de beantwoording van de hiervoor genoemde vragen inzicht krijgen in de effecten van de vastgestelde ombuigingen.

Het onderzoek beperkt zich in beginsel tot de begrotingsjaren 2011 t/m 2017. Het ombuigingsproces is echter nog niet afgerond, dat blijkt ook uit de begroting 2018, waarin wordt vastgesteld dat een aantal ombuigingen uit het Bloesemakkoord niet gerealiseerd kan worden. Deze bezuinigingen zijn dan ook niet meer opgenomen in de begroting 2018 en in plaats daarvan zijn alternatieven voorgesteld.

Het onderzoek bestaat enerzijds uit een objectieve toets waarbij de vastgestelde ombuigingsmaatregelen zijn getoetst aan een normenkader, gebaseerd op de bovenstaande deelvragen. Dit vormt het kwantitatieve gedeelte van het onderzoek.

Anderzijds is om deze kwantitatieve gegevens beter te kunnen interpreteren een kwalitatief onderzoek gedaan. Hiertoe zijn interviews gehouden met de portefeuillehouder financiën, de gemeentesecretaris, een senior beleidsadviseur financiën en controller. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met beleidsmedewerkers op de vier taakstellingen die in het kader van de hieronder bedoelde steekproef nader onder de loep zijn genomen. Deze gesprekken zijn benut om inzicht te krijgen over de, al dan niet beoogde, neveneffecten van de uitgevoerde ombuigingsmaatregelen.

In het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek zijn onder meer de volgende documenten gebruikt:

- Het coalitieakkoord 2010
- Raadsvoorstel dat in kader van begroting 2013 specifiek voor de ombuigingen is opgesteld
- Het Bloesemakkoord voor Tiel; coalitieakkoord 2014-2018
- De programmabegrotingen 2011- 2017
- De voortgangsrapportages 2011- 2017
- Perspectievennota's 2011-2017
- Jaarrekeningen 2011- 2016.

De bereidheid, openheid en medewerking van de verschillende betrokkenen om informatie over de maatregelen te verstrekken was groot maar de RKC heeft veel moeite moeten doen om volledige informatie over de maatregelen te verkrijgen en op een overzichtelijke manier te ordenen.

Een belangrijk gegeven dat bij de onderzoeksresultaten moet worden betrokken is het ontbreken van documenten die vastleggen hoe, op welke wijze en in welke mate een maatregel is uitgevoerd. De aanpak van het college en de organisatie is in dit verband geweest: "maatregelen die niet meer in de rapportages aan de raad voorkomen zijn gerealiseerd". Ter toetsing van deze aanpak zijn in het kader van een steekproef vier maatregelen nader onderzocht door de RKC.

2.2. Normenkader

Bij de beoordeling van de bevindingen in het onderzoek is het volgende normenkader gehanteerd:

1. De raad beschikt over een helder overzicht van alle ombuigingsmaatregelen met de beoogde financiële doelstellingen en verwachte maatschappelijke gevolgen.
2. Aan de raad zijn alternatieve maatregelen voorgelegd.
3. De beoogde doelstellingen en verwachte gevolgen van de ombuigingsmaatregelen zijn voldoende onderbouwd.
4. Over de voortgang en de resultaten van de maatregelen is periodiek gerapporteerd aan de raad.
5. Substantiële afwijkingen in de uitvoering van de oorspronkelijke maatregelen zijn tijdig aan de raad voorgelegd.
6. De rapportage(s) van substantiële afwijkingen hebben geleid tot aanvullende besluitvorming in de raad.
7. De beoogde financiële doelstellingen van de maatregelen zijn gerealiseerd.
8. De maatschappelijke gevolgen van de ombuigingsmaatregelen zijn niet negatiever dan verwacht.

3 Bevindingen van het onderzoek

3.1. De vier ombuigingsoperaties

Zoals in de inleiding reeds is beschreven hebben de economische crisis en bezuinigingen bij de rijksoverheid gemeenten niet ongemoeid gelaten. De noodzaak voor Tiel om fors te gaan bezuinigen werd in 2010 snel duidelijk.

Eerder zijn overigens ook al bezuinigingsmaatregelen genomen, echter die maken geen onderdeel uit van dit onderzoek.

Zowel bij het coalitieakkoord 2010, als bij de perspectievennota 2011, bij de begroting 2013 en in het Bloesemakkoord voor Tiel; coalitieakkoord 2014-2018 zijn besluiten genomen over een groot aantal ombuigingsmaatregelen. Aan de vaststelling van deze maatregelen gingen inventarisaties van potentiële ombuigingen vooraf, die in zogenaamde groslijsten waren neergelegd. Daarmee waren voor de uiteindelijke besluitvorming alternatieven beschikbaar.

Bij de vier ombuigingsoperaties is uiteindelijk tot de onderstaande te bezuinigen bedragen besloten.

	totaal bedrag aan structurele ombuigingen	structureel vanaf	aantal maatregelen
Coalitieakkoord 2010-2014	€ 3.897.000,00	2015	36
Perspectievennota 2011	€ 1.718.000,00 + € 550.000,00	2016	34
I.k.v. Begroting 2013	€ 1.856.850,00	2017	36
Coalitieakkoord 2014-2018	€ 4.997.000,00	2018	21
totaal			127

Hoewel deze bovenstaande bedragen niet zonder meer mogen worden opgeteld omdat sommige eerdere nog niet gerealiseerde ombuigingen later onderdeel uitmaken van een nieuwe ombuiging, kan wel worden aangegeven dat afgerond 13 miljoen aan ombuigingen structureel moest worden bereikt.

Hieronder wordt per ombuigingsoperatie aangegeven welke bedragen daadwerkelijk zijn gerealiseerd met een structureel effect.

Coalitieakkoord 2010

In het coalitieakkoord 2010 zijn 36 maatregelen opgenomen die door de raad zijn vastgesteld. De meeste maatregelen zijn voorzien van een financiële taakstelling. Al deze maatregelen moesten uiteindelijk in 2015 € 3.897.000,00 structureel opbrengen wat, gerelateerd aan de omvang van de begroting 2010 (afgerond 99 milj.) neerkomt op een besparing van bijna 4%.

De grootste taakstelling lag op bezuinigingen op de organisatie c.q. de bedrijfsvoering, te weten 2 miljoen structureel. Daar zijn later nog twee posten aan toegevoegd van 285.000,00 (waaronder elektronische dienstverlening) en 385.000,00 (vermindering personeelslasten). Deze posten zijn afkomstig van de respectieve ombuigingsoperaties uit 2008 en 2011. Daarmee kwam de totale taakstelling op 4.567.130,00. Daarvan is uiteindelijk 4.437.430,00 (=97%) gerealiseerd

Perspectievennota 2011

Bij de Perspectievennota 2011 worden vervolgens nog eens 34 maatregelen opgenomen. Ook de meeste van deze maatregelen zijn voorzien van een financiële taakstelling en moeten leiden tot een structurele totale ombuiging van € 1.718.000. Een van de maatregelen betrof "vermindering van personeelslasten" ten bedrage van € 385.000,00, welke werd toegevoegd aan de hierboven genoemde eerdere taakstelling van 2 miljoen (en dus niet nog eens mag worden meegeteld).

Tevens werden in het kader van de Perspectievennota 2011 diverse onderzoeksvragen geformuleerd met als verwachting dat daarmee nog een extra taakstellend budget van € 550.000 structureel vanaf 2015 zou kunnen vrijvallen. Later is nog de taakstelling m.b.t. "het onderhoudsbudget fysiek beheer" uit het coalitieakkoord 2010-2014 daaraan toegevoegd.

Vanuit de Perspectievennota 2011 moest derhalve worden bezuinigd:

- totaal aan taakstellingen	€ 1.718.000
- onderzoeksopdrachten	€ 550.000 +
- onderhoudsbudget fysiek beheer	€ 100.000 +
- personeelslasten terugdringen	€ 385.000 -/-
Totaal	€ 1.983.000

Van dit bedrag is uiteindelijk gerealiseerd € 1.879.500 (= 95%).

Begroting 2013

In het kader van de begroting 2013 worden aanvullend 36 maatregelen vastgesteld. Deze dienen in totaal een bedrag van structureel € 1.856.850 op te leveren. Daarvan is 97 % gerealiseerd, te weten € 1.803.850

Bij het Bloesemakkoord voor Tiel; coalitieakkoord 2014-2018 zijn nog eens 21 maatregelen aangekondigd voor een totaalbedrag van € 4.997.000. Hiermee komt het totaal aantal bezuinigingsmaatregelen op 127.

Een groot aantal van de maatregelen uit het Bloesemakkoord zal kunnen worden gerealiseerd; voor zover het zich nu laat aanzien voor een bedrag van € 2.716.000 (= 54%).

Bij de tweede voortgangsrapportage 2017 en in de begroting 2018 wordt aangegeven dat de volgende ombuigingen uit dit akkoord niet kunnen worden ingevuld en dus moeten worden afgeboekt:

Beheer buitensport aan verenigingen en scholen overdragen	€ 75.000
Privatisering zwembad	€ 471.000
Hogere opbrengst BOR aan AVRI (gedeeltelijk)	€ 250.000
Vastgoedmanagement- en beheer	€ 95.000
Herhuisvesten WMO-loket	€ 5.000
Onderzoeksopdrachten	€ 950.000
Totaal	€ 1.846.000

Twee ombuigingen dienen nog definitief te worden gerealiseerd, te weten

- Inwoners aan zet voor speelplaatsen € 100.000
- Hogere opbrengst BOR aan AVRI € 250.000

conclusie

In totaal zijn door de raad 127 ombuigingsmaatregelen vastgesteld waarvan eind 2017 de meeste zijn uitgewerkt, geïmplementeerd en opgenomen in de begroting. Al met al een heel palet aan maatregelen met omvangrijke financiële consequenties.

Structureel is voor een totaalbedrag van afgerond € 10.800.000 omgebogen.

3.2. Nog te realiseren taakstellingen

Bij de begroting 2018 is er dus vanuit gegaan dat een aantal bezuinigingen uit het Bloesemakkoord niet gerealiseerd zal worden. Deze zijn derhalve niet meer opgenomen in de begroting.

Alle andere ombuigingen zijn wel meegenomen in de begroting 2018, waarvan bovenbedoelde 2 maatregelen nog moeten worden gerealiseerd.

Met inachtnaam van andere, met name externe ontwikkelingen, zoals de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, verwachte loon- en prijsstijgingen, verwerking van de besluiten die genomen zijn bij de Perspectievennota 2017, is de structurele meerjarenbegroting niet sluitend maar laat 2018 een tekort zien van € 429.000 oplopend tot € 1.741.000 in 2021.

Om die reden zijn 14 nieuwe concrete taakstellingen opgenomen om ook op termijn een sluitende meerjarenbegroting te overleggen.

1	Kaasschaaf materiële budgetten	€ 150.000 in 2018	€ 300.000,00 vanaf 2019
2	Vernieuwing GBA vervalt		€ 44.000,00 in 2019; € 42.000 vanaf 2021
3	Verhoging bouwleges 5%	€ 27.000,00 S	
4	Verhoging toeristenbelasting	€ 25.000,00 S	
5	Handhaving AVRI		€ 175.000,00 vanaf 2020
6	Terugdringen energielasten	€ 25.000 S	
7	Verkoop eigendommen	€200.000 gedurende 4 jaar	
8	Toeristenbelasting MOE-landers	€ 525.000,00 S	
9	klimaatbeleid	€ 10.500,00 S	
10	peuterspeelzaalwerk	€ 25.000,00 in 2019	€ 50.000,00 vanaf 2020
11	Cultuurhistorische waardenkaart	€ 10.000,00 S	
12	Verhoging OZB 2 ½ %	€ 186.000,00 S	
13	Agnietenhof 2,5%	€ 32.500,00 S	
14	Afschaffen PGB-systeem leerlingenvervoer	P.M.	

S= structureel

Bij de behandeling van de begroting 2018 heeft de raad deze voorstellen overgenomen met dien verstande dat bij een amendement de verhoging van de opbrengst van de toeristenbelasting van € 25.000,00 tot € 14.000 is bijgesteld.

De bovenstaande maatregelen leveren aan geprognosticeerde dekkingsmaatregelen op: voor 2018: € 1.180.000

voor 2021: € 1.597.000

Daarnaast vertoont het programma Sociaal Domein een begrotingstekort voor 2018 van € 1.295.000. Om dat tekort te dekken zijn nog eens drie maatregelen voorgesteld.

De extra bijdrage uit de meicirculaire 2017 wordt volledig ingezet	€ 745.000,00
Ombuigingen binnen het programma	€ 425.000,00
Verschillende onderzoeksopdrachten zijn uitgezet om het tekort te dekken	€ 125.000,00 (minimaal)
Totaal	€ 1.295.000,00

Conclusie

De totale structurele nieuwe ombuigingsoperatie bedraagt:

- Resterende ombuigingen uit het Bloesemakkoord € 350.000,00
 - 14 taakstellingen als opgenomen in begroting 2018 € 1.597.000,00
 - taakstellingen binnen programma sociaal domein € 1.295.000,00
- Totaal € 3.242.000,00

3.3. Maatschappelijke effecten

Bij de ombuigingsoperaties is erop gestuurd om zoveel als mogelijk de nadelige effecten voor de Tielse samenleving te beperken. Dit laat onverlet dat het van belang is steeds expliciete afwegingen te maken op mogelijke maatschappelijke effecten.

Bij de vaststelling van de taakstellingen bij het coalitieakkoord 2010-2014 is achteraf niet na te gaan of mogelijke maatschappelijke effecten expliciet zijn meegewogen bij de bepaling van de ombuigingen.

Bij de Perspectievennota 2011 zijn zoveel als mogelijk de maatschappelijke effecten wel in beeld gebracht.

Zowel in het kader van de begroting 2011 als bij het Bloesemakkoord zijn bij de onderliggende ombuigingen opmerkingen en kanttekeningen geplaatst, soms ook in termen van maatschappelijke effecten.

Het is derhalve niet zo dat stelselmatig en consequent bij elke ombuiging een maatschappelijk effect werd overwogen. Hoewel de RKC onderkent dat het niet eenvoudig is om een causale relatie te leggen tussen de financiële middelen die worden ingezet en de maatschappelijke effecten die worden nagestreefd, is het zinvol om te trachten die relatie wel te leggen. Het is aanbevelenswaardig om daarbij een koppeling te leggen met de doelenboom en indicatoren binnen de programma's van de begroting.

Bij de voortgangsrapportages wordt tot op heden alleen gerapporteerd over de financiële realisatie van de ombuigingen. Deze rapportages zouden kunnen worden uitgebreid door ook te rapporteren over het al dan niet daadwerkelijk optreden van de verwachte maatschappelijke gevolgen.

Conclusie

Het is zinvol om voortaan per ombuiging expliciet en concreet mogelijke maatschappelijke effecten in beeld te brengen door een koppeling aan te brengen met de doelenboom en indicatoren in de programmabegroting en om over het al dan niet daadwerkelijk optreden ervan te rapporteren.

3.4. Totaal overzicht aan maatregelen

In bijlage B treft u het overzicht aan van alle 127 door de raad vastgestelde ombuigingsmaatregelen.

Het overzicht is puur cijfermatig en geeft alleen maar aan wanneer een maatregel is vastgesteld en op welke momenten (lees: op welk moment in de P&C-cyclus) er mutaties in de oorspronkelijke bedragen hebben plaats gevonden.

De totaalbedragen van de vier ombuigingsoperaties mogen niet zonder meer worden opgeteld om het totale ombuigingsbedrag in beeld te brengen omdat sommige ombuigingen al dan niet met een aangepast bedrag van de ene naar de andere ombuigingsoperatie zijn overgegaan.

Het overzicht laat ook zien welke ombuigingen zijn afgeboekt omdat deze niet of niet geheel konden worden gerealiseerd.

Onder verwijzing naar paragraaf 3.1. kan worden vastgesteld dat afgerond € 10.800.000 daadwerkelijk is omgebogen. Een forse prestatie!

Zeker als daarbij kan worden aangetekend dat naast deze ombuigingsoperaties ook nog andere bezuinigingen zijn gerealiseerd.

Zo zijn naast de directe bezuinigingstaakstellingen op de bedrijfsvoering er ook nog extra taakstellingen op de overheadkosten geweest in verband met de in- en uitbesteding van taken naar andere organisaties. Bij de overdracht van die taken is het personeel dat direct aan die taken werkte mee overgegaan, de ondersteunende taken niet. Voor die ondersteunende taken is volgens een bepaalde formule een taakstelling opgelegd om die kosten ook nog terug te dringen. Deze maken geen onderdeel uit van de vier bovengenoemde ombuigingsoperaties.

3.5. Steekproef: vier maatregelen nader bezien

Op vier specifieke maatregelen is de RKC wat dieper ingegaan. Deze steekproef is willekeurig genomen waarbij enige spreiding over de beleidsterreinen is nagestreefd. De onderwerpen zijn dus niet gekozen omdat hiervoor een bijzondere inhoudelijke reden bestond, wel omdat wij inzicht willen hebben in de wijze waarop processen zijn / kunnen verlopen en ter toetsing van de aanpak van het college dat maatregelen die niet meer in de rapportages voorkomen, zijn gerealiseerd.

Het gaat daarbij om de volgende ombuigingen:

- a. participatiebudget anders inzetten voor een structureel bedrag van 330.000,00 (bij coalitieakkoord 2010-2014);
- b. onkruidbestrijding met behulp van gifspuit voor respectievelijk structureel 75.000,00 (bij perspectievennota 2011) en 30.000,00 (in kader van begroting 2013);
- c. verlaging kosten leerlingenvervoer voor structureel 92.000,00 (bij perspectievennota 2011);
- d. tarieven jaarlijkse trendmatige verhoging voor structureel 60.000,00 (bij coalitieakkoord 2010-2014).

a. participatiebudget anders inzetten

In het coalitieprogramma 2010-2014 wordt deze maatregel voorgesteld.

De ombuiging is erop gericht om de personeelskosten van de casemanagers, die binnen de gemeente werkzaam zijn en die de regie hebben op de trajecten van uitkeringsgerechtigden richting de arbeidsmarkt, voor een bedrag van 330.000,00 uit dat budget te dekken. Zij doen coaching en begeleiding; werk dat sterk lijkt op het werk van de re-integratiebedrijven, waarvan de inkoop ook uit dat budget wordt gefinancierd. Van daaruit is de gedachte ontstaan om een deel van die personeelskosten te dekken uit het participatiebudget.

Daarmee werd een bezuiniging gerealiseerd op de personeelskosten en werd het nog beschikbare budget voor de inkoop van re-integratiebedrijven en scholing met 330.000,00 naar beneden bijgesteld. Daarbij zijn geen maatschappelijke effecten overwogen.

Geraamd werd dat hiermee vanaf 2011 structureel € 330.000,00 per jaar kon worden bespaard. Vanaf de eerste voortgangsrapportage 2011 wordt aangegeven dat het risico bestaat dat deze taakstelling vanaf 2013 niet kan worden gerealiseerd. In de eerste voortgangsrapportage 2013 wordt vervolgens zonder nadere toelichting aangegeven dat de taakstelling wel kan worden ingevuld.

De risico-aanduiding in de voortgangsrapportage 2011 is gericht op het feit dat er een stelselherziening van de sociale zekerheid in voorbereiding was omdat er een regeling moest komen voor de onderkant van de arbeidsmarkt. Aan die stelselherziening was ook gekoppeld een wijziging van de budgetsystematiek, waarbij de verwachting was dat het betreffende budget minder zou worden. Vanaf 2013/ 2014 is tegen de achtergrond van de stelselherziening in de regio toegewerkt naar een regionale uitvoeringsorganisatie (=Werkzaak), die feitelijk operationeel is geworden per 1-1-2016.

En de vraag was of tegen de achtergrond van die wijzigingen deze systematiek, waarbij de personeelskosten uit het Participatiebudget werden betaald, gecontinueerd zou kunnen worden.

Inmiddels maken deze middelen van het Participatiebudget onderdeel uit van het integrale budget sociaal domein waaraan geen nadere richtlijnen zijn gekoppeld zodat er beleidsvrijheid bestaat over de inzet van de middelen.

b. onkruidbestrijding met behulp van gifspuit

Bij de Perspectievennota 2011 en in het kader van de begroting 2013 zijn taakstellingen opgenomen voor "onkruidbestrijding met behulp van gifspuit" van respectievelijk structureel 75.000,00 vanaf 2012 en 30.000,00 vanaf 2013.

Bij de Perspectievennota 2011 is daarbij overwogen dat daar waar mogelijk het onkruid op verharding bestreden wordt met gif in plaats van alternatieve methodes die milieuvriendelijker zijn.

In de eerste en tweede voortgangsrapportage 2012 is aangegeven dat het hanteren van de gifspuit nog steeds is toegestaan maar dat er een motie door de Tweede Kamer is aanvaard die het gebruik van het middel Roundup wil verbieden. De staatssecretaris heeft aangegeven de motie te willen uitvoeren. Het is dan nog niet bekend wanneer het verbod ingaat. Voorlopig wordt er vanuit gegaan dat de bezuiniging in 2012 nog kan worden gerealiseerd.

Bij de eerste voortgangsrapportage 2013 wordt de betreffende taakstelling structureel als gerealiseerd beschouwd.

In het kader van de begroting 2013 wordt een aanvullende taakstelling "ook gifspuiten in park en groen" van structureel 30.000,00 vanaf 2013 vastgesteld. Daarbij worden negatieve effecten voor het milieu, dieren en planten in algemene termen betrokken. Tevens wordt aangegeven dat over het spuiten met gif in de openbare ruimte een discussie wordt gevoerd in Europees verband.

In de voortgangsrapportages daarna wordt daarop niet meer terug gekomen dus mag ervan uit worden gegaan dat de taakstelling structureel is gerealiseerd.

Sinds 1 april 2016 is het verboden gif te gebruiken op verharding. Het verbod op verharding is medegedeeld in 2^e voortgangsrapportage van 2016. Het budget voor onkruidbestrijding op verharding is toen weer verhoogd naar 120.000,00.

Vanaf november 2017 is het ook verboden gif te gebruiken in plantsoenen, uitzonderingen daargelaten. Ook de taakstelling van 30.000,00 is gerealiseerd maar omdat met de nieuwe regelgeving het ook verboden is om vanaf november 2017 gif te gebruiken in het groen is bij de begroting 2018 voorgesteld (als onvermijdelijk) het betreffende budget met 30.000,00 op te hogen.

Dus de taakstellingen van 75.000,00 respectievelijk 30.000,00 zijn gerealiseerd met dien verstande dat door gewijzigde regelgeving de onkruidbestrijding weer moet plaatsvinden met alternatieve wijzen waardoor de daarvoor bestemde budgetten dienovereenkomstig moeten worden opgehoogd.

c. verlaging kosten leerlingenvervoer

Bij de Perspectievennota 2011 is een structurele ombuiging vanaf 2013 ingeboekt van 92.000,00 op leerlingenvervoer middels het optrekken van de km-grens. De directe kosten voor het leerlingenvervoer bedroegen toen 970.000,00. Daarbij is aangegeven dat zoveel als mogelijk pijnlijke gevolgen moeten worden vermeden. Bij de ombuiging zijn effecten, kanttekeningen en risico's meegewogen. Bij de tweede voortgangsrapportage 2011 wordt aangegeven dat de concrete invulling van deze ombuiging nog moet plaatsvinden. Bij de eerste voortgangsrapportage 2012 wordt vermeld dat voor het optrekken van de km-grens een aanpassing van de verordening noodzakelijk is en dat het risico bestaat dat dit niet gaat lukken voor de start van het schooljaar 2012-2013. In dat geval zal de ombuiging waarschijnlijk slechts gedeeltelijk worden gerealiseerd in 2013. Bij de tweede voortgangsrapportage 2012 wordt medegedeeld dat het inderdaad niet is gelukt om tijdig de verordening aan te passen waardoor de ombuiging in 2013 waarschijnlijk niet wordt gehaald. Bij de eerste voortgangsrapportage 2013 wordt besloten om af te zien van de vergroting van het afstandscriterium bij leerlingenvervoer.

Vervolgens blijkt dat door het wegvallen van met name enkele zeer dure vervoersstromen, de bezuiniging wordt gerealiseerd zonder extra maatregelen. Inmiddels is de organisatie van het leerlingenvervoer gewijzigd en zijn nieuwe voorstellen gedaan in het kader van de begroting 2018.

De directe kosten voor leerlingenvervoer worden in 2017 begroot op € 748.500,00.

De taakstelling is dus ruim gehaald.

d. tarieven jaarlijkse trendmatige verhoging

Bij het coalitieakkoord is besloten om de tarieven trendmatig te verhogen zodat de opbrengsten oplopen met € 10.000 in 2011 tot structureel 60.000,00 vanaf 2016.

In de eerste voortgangsrapportage 2011 wordt aangegeven dat de verordeningen zijn aangepast waardoor de ombuiging wordt gerealiseerd. In hoeverre daadwerkelijk de verwachte opbrengsten ook in meerjarenperspectief zullen worden ontvangen, wordt niet specifiek bijgehouden. Bovendien zijn ook andere ontwikkelingen van invloed op de hoogte van die opbrengsten.

Aan de verhoging van de tarieven ligt de veronderstelling ten grondslag dat de inkomsten worden gegenereerd.

Er zijn geen expliciete afwegingen gemaakt m.b.t. mogelijke negatieve effecten.

conclusie

Op grond van deze beperkte steekproef concluderen wij dat er geen reden is om de aanpak van het college, dat een maatregel is gerealiseerd als deze niet meer voorkomt in de rapportages, in twijfel te trekken. Wel is het zinvol een expliciete toelichting te verstrekken wanneer een ombuiging wordt gerealiseerd nadat eerder is gerapporteerd over de kans dat een ombuiging niet kan worden gehaald.

Tevens moet worden opgemerkt dat wanneer een maatregel is gerealiseerd, dit nog geen zekerheid geeft dat de financiële opbrengst in de praktijk (structureel) niet afwijkt van de begrote opbrengst.

3.6. Betrouwbaarheid informatie

Onderzocht is of de verstrekte informatie aan de raad over de voortgang van de ombuigingen voldoet aan eisen van tijdigheid, volledigheid en juistheid. Hiervoor hebben wij de rapportages, binnen de P&C-cyclus over de afgelopen jaren bekeken en dan uiteraard alleen voor zover het ombuigingen betreft.

Voortgangsrapportages

In de voortgangsrapportages tot en met 2012 werden totaaloverzichten verstrekt, in meerjarenperspectief en financieel vertaald, van alle gerealiseerde en nog niet gerealiseerde ombuigingen. Vanaf 2013 werd meer uitgegaan van een pragmatische aanpak door alleen nog overzichten te verstrekken van de nog niet gerealiseerde ombuigingen. In 2014 ontbraken dergelijke overzichten maar vanaf 2015 worden deze weer verstrekt. Een consequente eenduidige vorm van rapportage is wenselijk.

In de voortgangsrapportages vindt telkens terugkoppeling plaats over de voorstellen die nog niet of slechts gedeeltelijk zijn gerealiseerd.

Gerapporteerd wordt alleen over de financiën en niet over mogelijke maatschappelijke effecten. De systematiek bracht met zich mee dat het niet eenvoudig is om het verloop van de realisatie van de ombuigingen goed te volgen en de aansluiting te vinden tussen de opeenvolgende ombuigingsoperaties.

Zeker als eerst in verschillende voortgangsrapportages wordt opgenomen dat het niet zeker is dat een bepaalde ombuiging wordt gerealiseerd is het zinvol om een toelichting te verstrekken als vervolgens onverhoopt de bezuiniging wel wordt gehaald. Indien namelijk daarover zonder aanduiding niets meer wordt gerapporteerd mag ervan worden uitgegaan dat de bezuiniging wordt gerealiseerd maar dan is het lastig om het verloop goed te volgen.

begrotingen

In de programmabegrotingen van 2011 en 2012 wordt per programma onder een speciale kopje

“verwerkte bezuinigingen” aangegeven welke ombuigingen die bij dat programma horen in de begroting zijn verwerkt. De informatiewaarde daarvan was goed.

Vanaf 2013 gebeurt dat echter niet meer. De programmabegroting heeft overigens vanwege veranderende voorschriften in het kader van het Besluit begroting en verantwoording qua opzet en inhoud ook een ontwikkeling doorgemaakt.

In 2011 is afgesproken dat lopende de betreffende raadsperiode voor ieder programma speerpunten worden vastgesteld, uitgewerkt in een doelenboom en indicatoren. In de begroting 2012 is daarmee een begin gemaakt met 1 programma. Vervolgens zijn in de volgende jaren successievelijk de andere programma's op dezelfde wijze ingericht. Deze opzet biedt meer mogelijkheden om een koppeling te leggen tussen de financiële middelen die worden ingezet (en in voorkomende gevallen worden bezuinigd) en de te bereiken maatschappelijke effecten.

In de risicoparagrafen van de respectieve begrotingen is ook steeds aandacht besteed aan de risico's van het niet realiseren van geprognostiseerde ombuigingen.

Jaarstukken

In de jaarrekeningen wordt niet specifiek gerapporteerd over de realisatie van het brede palet aan ombuigingsmaatregelen.

Accountantsverslagen

Hierin wordt niet gerept over de mate waarin in de begroting opgenomen ombuigingen al dan niet zijn gerealiseerd. Een relatie met of verwijzing naar vastgestelde ombuigingen is niet gegeven. Dat was overigens ook geen onderdeel van de opdracht aan de accountant.

conclusie

Uit het voorgaande trekken wij de conclusie dat de verstrekte informatie over de voortgang van de ombuigingen in financiële zin correct is. En gezien de rapportagemomenten en documenten ook tijdig. Volledig is de informatie niet, het adagium is immers dat, wanneer niet over een specifieke maatregel wordt gerapporteerd, verondersteld mag worden dat de maatregel is dan wel wordt geïmplementeerd.

4 Beantwoording onderzoeksvragen en conclusies

4.1. Onderzoeksvragen

De centrale vraag voor dit onderzoek luidt:

In welke mate heeft realisatie van en communicatie over ombuigingsmaatregelen plaatsgevonden en wat zijn de maatschappelijke gevolgen van deze ombuigingen geweest?

De volgende deelvragen zijn hiervan afgeleid:

1. Welke ombuigingsmaatregelen, met welke financiële doelstellingen, zijn door de raad vastgesteld?
2. Hoe is er bezuinigd en wat is het effect geweest van deze bezuinigingen en ombuigingen?
3. Zijn de bezuinigingen gerealiseerd?
4. Welke maatschappelijke gevolgen werden bij het vaststellen van de ombuigingsmaatregel door de raad voorzien?
5. Indien nadelige effecten bij sommige maatregelen werden verwacht, hebben deze zich ook voor gedaan?
6. Is de raad over de voortgang van de bezuinigingen en verwachte maatschappelijke effecten adequaat geïnformeerd?
7. Heeft de raad in voorkomende gevallen bijgestuurd?

Ad 1. Welke maatregelen met welke financiële doelstellingen zijn door de raad vastgesteld?

De gemeenteraad van Tiel heeft 127 ombuigingsmaatregelen vastgesteld voor de periode 2011 t/m 2017; dit moet een structurele ombuiging opleveren van ruim € 13 miljoen. In bijlage B wordt daarvan een opsomming gegeven.

Ad 2. Hoe is er bezuinigd en wat is het effect geweest van deze bezuinigingen en ombuigingen?

Omdat de systematiek is gehanteerd, dat als er niet over wordt gerapporteerd de ombuiging is gerealiseerd, is er geen totaalinzicht te krijgen over de wijze waarop elke ombuiging exact is gerealiseerd en met welke effecten.

Ad 3. Zijn de bezuinigingen gerealiseerd?

Van de vastgestelde 127 maatregelen zijn de meeste ingevuld en uitgevoerd voor een totaalbedrag van afgerond 10.800.000,00. Naast het afboeken van een aantal maatregelen, met name uit het Bloesemakkoord, dienen nog 2 maatregelen te worden uitgevoerd. Daarnaast zijn in de begroting 2018 opnieuw 14 ombuigingsmaatregelen opgenomen, naast 3 taakstellingen binnen het programma van het sociaal domein.

Ad 4. Welke maatschappelijke gevolgen werden bij het vaststellen van de ombuigingsmaatregelen door de raad voorzien?

Er is niet consequent en stelselmatig bij elke maatregel concreet in beeld gebracht of, en zo ja welk, maatschappelijk effect werd voorzien. In de voortgangsrapportages is vervolgens ook niet gerapporteerd over het al dan niet voorkomen van die maatschappelijke effecten.

Ad 5. Indien nadelige effecten bij sommige maatregelen werden verwacht, hebben deze zich ook voor gedaan?

Daar er bij de maatregelen niet consequent en doelbewust is gerefereerd aan mogelijk maatschappelijke effecten heeft er ook geen rapportage over de maatschappelijke gevolgen in de voortgangsrapportages plaatsgevonden.

Bij de keuze van de ombuigingen is overigens wel getracht zoveel als mogelijk de Tielse samenleving te ontzien.

Ad 6. Is de raad over de voortgang van de bezuinigingen en verwachte maatschappelijke effecten adequaat geïnformeerd?

Ondanks dat de rapportagesystematiek in de loop van de tijd wijzigde is de raad via de voortgangsrapportages steeds geïnformeerd. Maar het ontbreken van een totaaloverzicht en de benadering van het college dat een maatregel is gerealiseerd als daarover niets meer in de rapportages wordt opgenomen, leiden tot verlies van inzicht en overzicht in de voortgang van de realisatie van de bezuinigingsmaatregelen.

Ad 7. Heeft de raad in voorkomende gevallen bijgestuurd?

De raad heeft tussentijds aanpassingen in het pakket maatregelen aangebracht. Dit gebeurde met name bij de bespreking van voorgangsrapportages, perspectievennota's en de programmabegrotingen. Hierbij zijn in voorkomende gevallen ombuigingsmaatregelen geschrappt en alternatieven besproken. Maar met het opstellen van een totaaloverzicht bij nieuwe ombuigingsoperaties worden de mogelijkheden van de raad om de ombuigingen te controleren en te sturen vergroot.

4.2. conclusies

Zetten wij het voorgaande af tegen het normenkader dan komen wij tot de volgende conclusies;

1. De raad beschikt niet over een helder totaal overzicht van alle bezuinigingsmaatregelen met de beoogde financiële doelstellingen en verwachte maatschappelijke gevolgen en de mate en wijze van realisatie ervan.
2. Aan de raad zijn alternatieve maatregelen voorgelegd zowel tijdens de opstelling van de ombuigingsoperaties als tijdens de invoering van de ombuigingsmaatregelen.
3. De financiële doelstellingen van de maatregelen zijn adequaat aangegeven. De maatschappelijke gevolgen van de maatregelen zijn niet consequent en stelselmatig daarbij in beeld gebracht.
4. De raad is periodiek over de voortgang en de resultaten van de maatregelen geïnformeerd.
5. Substantiële afwijkingen in de uitvoering van de maatregelen zijn tijdig opgenomen in de documenten van de P&C-cyclus.
6. De raad heeft op basis van deze substantiële afwijkingen steeds aanvullend kunnen besluiten.
7. De financiële doelstellingen zijn voor een bedrag van bijna 10.800.000 gerealiseerd.
8. Er bestaat onvoldoende inzicht in hoeverre de maatschappelijke gevolgen negatiever zijn dan verwacht mede ook omdat die verwachtingen nauwelijks vooraf gespecificeerd waren.

De algemene conclusie van het onderzoek is dat de gemeente Tiel een grote prestatie heeft geleverd met het realiseren van bijna 11 miljoen structureel aan ombuigingen. Bij de besluitvorming over de ombuigingsmaatregelen zijn de maatschappelijke gevolgen niet stelselmatig en consequent betrokken. Indien aan de raad steeds zou zijn gerapporteerd met een totaaloverzicht over de voortgang van de realisatie van de ombuigingen had de raad nog beter kunnen controleren en sturen.

5 Aanbevelingen

Aan de raad doen wij voor toekomstige vergelijkbare ombuigingsronden de volgende aanbevelingen:

1. Verzoek het college om bij keuzes voor ombuigingen in de toekomst de verwachte maatschappelijke effecten stelselmatig en concreet in beeld te brengen en een koppeling te leggen met de doelenbomen en indicatoren in de programmabegroting.
2. Verzoek het college naast de gebruikelijke rapportage in de P&C-documenten in een afzonderlijk totaaloverzicht periodiek te rapporteren waarin inzichtelijk wordt gemaakt:
 - of de ombuiging wordt gerealiseerd en wat de daadwerkelijke financiële opbrengst is;
 - hoe de ombuiging wordt gerealiseerd;
 - of en, zo ja, welke maatschappelijke effecten worden voorzien;
 - de mate waarin die maatschappelijke effecten optreden.

6 Reactie College van B&W

Aan de Rekenkamercommissie
van de gemeente Tiel

Achterweg 2, 4001 MV Tiel
Postbus 6325, 4000 HH Tiel
Telefoon: (0344) 637 111
Telefax: (0344) 637 299
E-mail: gemeente@tiel.nl
Internet: www.tiel.nl

Doorkiesnummer: (0344) 637144

Tiel : 19 december 2017
Kenmerk : BWB-F/RJ
Onderwerp : Bestuurlijke reactie onderzoeksrapport ombuigingen

Geachte commissie,

Hierbij reageren wij op het conceptrapport dat u ons heeft toegestuurd naar aanleiding van uw onderzoek naar de ombuigingen in Tiel. Allereerst danken wij u voor het heldere rapport en de waarderende woorden die daarin zijn opgenomen over de omvang van de ombuigingen die sinds 2010 door de organisatie zijn gerealiseerd.

In uw rapport heeft u een achttal conclusies getrokken. Wij vinden dat deze conclusies een logisch uitvloeisel zijn uit uw onderzoeksbevindingen. Wij kunnen deze dan ook alle acht onderschrijven.

Onze reactie op de aanbevelingen is als volgt:

Aanbeveling 1: Verzoek het college om bij keuzes voor ombuigingen in de toekomst de verwachte maatschappelijke effecten stelselmatig en concreet in beeld te brengen en een koppeling te leggen met de doelenbomen en indicatoren in de programmabegroting.

Mede gelet op de conclusies vinden wij dit een terechte aanbeveling en wij nemen deze dan ook graag over. We plaatsen hierbij wel de kanttekening dat maatschappelijk effecten niet altijd duidelijk of meetbaar zijn. Ook kunnen we niet altijd een relatie leggen met de doelenbomen en indicatoren. In die gevallen zullen we moeten rapporteren dat een maatschappelijk effect niet van toepassing en/of niet meetbaar is. Daarnaast kan het in beeld brengen van maatschappelijke effecten in bepaalde gevallen een aanzienlijke inspanning vergen. We zullen in die gevallen (in overleg met de raad) de afweging moeten maken of deze extra inspanning opweegt tegen de informatie die dit oplevert.

Aanbeveling 2: Verzoek het college naast de gebruikelijke rapportage in de P&C-documenten in een afzonderlijk totaaloverzicht periodiek te rapporteren waarin inzichtelijk wordt gemaakt:

- *of de ombuiging wordt gerealiseerd en wat de daadwerkelijke financiële opbrengst is;*
- *hoe de ombuiging wordt gerealiseerd;*
- *of en, zo ja, welke maatschappelijke effecten worden voorzien;*
- *de mate waarin die maatschappelijke effecten optreden.*

Zoals u (en de raad) bekend kiezen we er in Tiel voor om in voortgangsrapportages te rapporteren op afwijkingen. Deze aanbeveling wijkt hier van af.

Wij kunnen ons echter voorstellen dat het voor de raad meer inzicht geeft als er een totaaloverzicht beschikbaar is waarin alle informatie, financieel en inhoudelijk, over alle ombuigingen is opgenomen. Om deze reden kunnen wij met deze aanbeveling instemmen.

Wij willen echter wel met de raad afspraken maken over de periode waarop deze totaalrapportage betrekking heeft. Wij stellen als leidraad voor om 4 jaar na het nemen van een maatregel de rapportage af te sluiten, waarbij een uitzondering wordt gemaakt voor die bezuinigingen die op dat moment nog niet zijn gerealiseerd.

Tot zover onze bestuurlijke reactie op uw conceptrapport.

Wij wensen u succes met de verdere afronding van uw onderzoeksrapport.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Tiel,

De secretaris

de burgemeester

7 Nawoord Rekenkamercommissie op de reactie College van B&W

Wij stellen met tevredenheid vast dat het college van Burgemeester en Wethouders zijn waardering uitspreekt voor het onderzoeksrapport, de conclusies van het rapport onderschrijft en de aanbevelingen overneemt met daarbij een enkele kanttekening.

Het college neemt de eerste aanbeveling over waarin het wordt gevraagd om bij keuzes voor ombuigingen voortaan de verwachte maatschappelijke effecten stelselmatig en concreet in beeld te brengen. Het college plaats daarbij de kanttekening dat bedoelde maatschappelijke effecten niet altijd even duidelijk of meetbaar zijn dan wel alleen met aanzienlijke inspanningen in beeld gebracht kunnen worden. Wij onderkennen dit maar wij vinden het van belang dat in voorkomende gevallen helder wordt toegelicht dat een maatschappelijk effect niet van toepassing is en/ of niet –zonder aanzienlijke inspanning- meetbaar is.

Het college neemt ook de tweede aanbeveling over om periodiek in een totaaloverzicht te rapporteren over de financiële en maatschappelijke realisatie van de ombuigingen. Het college wil met uw raad afspraken maken over de periode waarop deze totaalrapportage betrekking heeft. Wij kunnen ons vinden in het voorstel om na een periode van vier jaar na het nemen van een maatregel de rapportage af te sluiten met uitzondering natuurlijk van die ombuigingen die op dat moment nog niet zijn gerealiseerd.

De reactie van het college geeft ons geen aanleiding om de in het rapport opgenomen conclusies en aanbevelingen te wijzigen.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Bijlage A

Bronnen:

Geïnterviewden:

Wethouder heer L. Verspuij
Gemeentesecretaris mevrouw M. Oosterwijk

Medewerkers, de heren:

- R. Jansema
- R. Kuipers
- G. v. Buuren
- R. Hemelrijk
- R. Kool

BIJLAGE B: totaaloverzicht ombuigingen

nr	maatregel	uiteindelijke taakstelling voor 2015 en volgende jaren					ingeuld	afgeboekt	nog in te vullen	toelichting
		2015	2016	2017	2018	totale ombuiging				
	OMBUIGINGEN 2011-2014; COALITIEPROGRAMMA 2010-2014									
1	verlaging kosten bedrijfsvoering / organisatie (zie ook nr 66).	2.285.000	385.000			2.670.000	2.670.000		VR 2011-2: taakstelling is geworden 2.285.000,00 in 2015 (inclusief elektronische dienstverlening en aanstelling 1-manager). Taakstelling personeelskosten terugdringen oplopend tot 385.000,00 in 2016. VR 2015-2: taakstelling 2015 volledig gerealiseerd m.u.v. samenwerking financiën, P&O, IM en ICT van 166.000,00.	
2	verhoging toeristenbelasting	21.000				21.000	21.000			
3	verhoging tarieven laad- en loswal	10.000				10.000	10.000		VRT 2011-1; opbengstraming in begroting is structureel met € 10.000 verhoogd op basis van werkelijke opbrengsten afgelopen jaren. Dit houdt een risico in.	
4	verlaging kosten GPK; extra GPK gedeeltelijk doorberekenen	40.000				40.000	40.000			
5	verhoging inkomsten wegrecames	20.000				20.000	20.000		VR 2014-2: in 2014 nog niet gerealiseerd. Vanaf 2015 wordt niet meer genoemd, dus ingevuld.	
6	verhoging entreeprijs museum	5.000				5.000	5.000			
7	verlaging onderhoudskosten sportaccommodaties	55.000				55.000	55.000			
8	verlaging exploitatiebijdrage SportFondsen Tiel	50.000				50.000	50.000		VR 2012-1; verlaging exploitatiebijdrage lukt niet. Alternatief: bouw gymzaal Tiel West wordt niet gebouwd; vanaf 2013 vervallen kapitaallasten	
9	taakstelling 5% bezuinigen op bijdragen aan Gemeenschappelijke Regelingen (zie ook nr. 68)	192.500				192.500	192.500		In het kader van Perspectievennota 2011 vanaf 2013 opgehoogd met 126.000,00 (van 5% naar 10%).	
10	stopzetten subsidie Centrum Beeldende Kunst	8.000				8.000	8.000			
11	beperken aanbod educatieve activiteiten NME	20.000				20.000	20.000			
12	beperken peuterspeelzaalwerk	124.459				124.459	124.459			
13	beperken budget rekenkamer (zie ook nr. 63)	29.700				29.700	0	29.700		
14	taakstelling bibliotheek	20.000				20.000	20.000			
15	beperken budget integraal veiligheidsbeleid	20.000				20.000	20.000			
16	verlagen budget nieuwjaarsviering	20.000				20.000	20.000			
17	minder vragen leefbaarheidsmonitor	10.000				10.000	10.000		VRT 2011 -1 wordt waarschijnlijk gehaald	
18	verminderen budget Cultuur Historische Waardenkaart	37.000				37.000	37.000			
19	schrappen flexibele stelpost WMO	78.000				78.000	78.000			
20	budget wijkservicepunt verlagen	27.720				27.720	27.720			
21	verlagen exploitatielasten loket Wonen, Welzijn, Zorg	28.871				28.871	28.871			
22	verlagen reserve monumenten	5.000				5.000	5.000			
23	storting in reserve monumenten verlagen	10.530				10.530	10.530			
24	storting reserve collectie museum tijdelijk stopzetten (t/m 2014)	0				0	0			
25	budget inburgeringsvoorziening Cohort laten vrijvallen	55.350				55.350	55.350			
26	verlagen budget schoolbegeleidingsmiddelen	25.000				25.000	25.000			
27	tijdelijk verlaging kapitaallasten Binnenhoek (tot 2014)	0				0	0			
28	verlagen fractievergoedingen	5.000				5.000	5.000			
29	aanvullende verlaging fractievergoedingen	10.000				10.000	10.000			
30	verlaging budgetten fysiek beheer stad van 100.000,00 structureel	100.000				100.000		100.000	VRT 2012-1; oorspronkelijke taakstelling van 100.000,00 komt te vervallen en wordt betrokken bij B-lijst (zie nr. 70)	
31	verlaging kapitaallasten door eenmalige afschrijving	229.000				229.000	229.000		door inzet van reserves	
32	aanvullende verlaging kapitaallasten door vroegtijdige afschrijving	100.000				100.000	100.000		door inzet rekeningoverschot	
33	participatiebudget anders inzetten	330.000				330.000	330.000		Vanaf VR 2011-1 aangegeven dat risico bestaat dat bezuiniging niet haalbaar is. VR 2013-1: taakstelling staat als groen gearceerd dus kan als gerealiseerd worden beschouwd.	
34	bezuiniging op bureau Toezicht en Handhaving	100.000				100.000	100.000			
35	tarieven jaarlijks trendmatig verhogen	60.000				60.000	60.000			
36	besparen op onderhoud watergangen	50.000				50.000	50.000		VR 2011-1: 15.000,- / 20.000,- wordt gerealiseerd. VR 2013-1: Als alternatief wordt 30.000,00 gedekt uit riolering.	
	subtotaal	4.182.130	385.000			4.567.130	4.437.430	100.000	29.700	
	OMBUIGINGEN 2012-2015; PERSPECTIEVENNOTA 2011									
37	kosten en opbrengsten hondenpoepbeleid in evenwicht		20.000			20.000	20.000			
38	reserve Tiels methode omlaag		0			0	0			
39	stelpost onderhoud kapitaalgoederen		165.000			165.000	165.000			
40	verlaging budget leermiddelen milieueducatie		7.000			7.000	7.000			

nr	maatregel	uiteindelijke taakstelling voor 2015 en volgende jaren						afgeboekt	nog in te vullen	toelichting
		2015	2016	2017	2018	totale ombuiging	ingevuld			
41	verkeerskundige toets doorberekenen in leges		3.000			3.000	3.000		0	
42	arbeidsmarktbeleid in 2013 en 2014: 218.000,00		0			0	0		0	
43	adviezen en dienstverlening verkeersveiligheid		20.000			20.000	20.000		0	
44	verhogen baten parkeren; t/m 2015 jaarlijks 150.000,00		0			0	0		0	VR 2012-2; jaarrekeningresultaat 2012 laat toe hogere opbrengst t.g.v. Parkeerfonds te brengen.
45	kostenbesparing voetveer		25.000			25.000	0		25.000	VR 2016-1; taakstelling wordt pas gerealiseerd vanaf 2019
46	grondexploitatie overige projecten		210.000			210.000	210.000		0	
47	presentiegelden monumentenkamer		6.000			6.000	6.000		0	
48	verlaging kosten advies monumenten/ archeologie		10.000			10.000	10.000		0	
49	verlaging kosten groenonderhoud		30.000			30.000	30.000		0	
50	verlaging kosten groenstroken		1.000			1.000	1.000		0	
51	verlaging onderhoud wegen		50.000			50.000	50.000		0	
52	verlaging onderhoud civieltechnische kunstwerken		15.000			15.000	15.000		0	
53	meer kosten doorberekenen in afvalstoffenheffing		52.000			52.000	52.000		0	
54	onkruidbestrijding m.b.v. Gifspuit (zie ook nr. 87)		75.000			75.000	75.000		0	VR 2012-1; bezuiniging van 75.000 wordt waarschijnlijk in 2012 gehaald. Verbod op gifspuit is landelijk in voorbereiding.
55	schrappen schoolzwemmen		95.000			95.000	95.000		0	VR 2015-2; wordt vanaf 2017 gerealiseerd. O.b.v. aangenomen amendement bij behandeling begroting 2017 worden kosten schoolzwemmen t/m 1 juli 2019 gedekt uit extra middelen algemene uitkering voor minimaalbeleid. Daarna is aanvullende besluitvorming nodig.
56	verlaging kosten leerlingenvervoer		92.000			92.000	92.000		0	VR 2012-1; geen aanpassing verordening maar wel gerealiseerd vanwege vervallen enkele dure vervoersstromen.
57	terugdraaien extra middelen jeugdbeleid		20.000			20.000	20.000		0	
58	verlaging subsidie maatschappelijk werk		26.000			26.000	26.000		0	
59	onderhoud speeltoestellen (zie ook nr 60 en 107)		18.000			18.000	18.000		0	
60	vertragen uitvoering speelbeleidsplan; t/m 2014 jaarlijks 30.000,00. Zie ook nr 59 en 107)		0			0	0		0	incidentele bezuiniging t/m 2014 geschrapt vanwege veiligheidsoverwegingen. Tekort wordt gedekt uit frictiereserve.
61	bibliotheek		20.000			20.000	20.000		0	
62	verlaging kosten cursussen raad/ commissies		5.000			5.000	5.000		0	
63	Rekenkamer regionaal aanbesteden (zie ook nr. 13)		30.000			30.000	10.000	20.000	0	VR 2011-2; taakstelling 30.000,00 (is volledig budget) vanaf 2014. VR 2013-1; via motie blijft Rekenkamer gehandhaafd. Vanaf 2014 wordt 10.000,00 opgenomen.
64	opheffen externe bezwarencie		14.000			14.000	14.000		0	VR 2013-2 wordt gerealiseerd door minder inschakeling juridische expertise
65	kosten wijkgericht werken		8.000			8.000	8.000		0	
66	personeelslasten terugdringen ad 385.000,00 structureel vanaf 2016 (wordt betrokken bij nr 1.)									wordt dus betrokken bij bezuiniging op bedrijfsvoering/ organisatie
67	verlenging afschrijvingstermijnen		160.000			160.000	160.000		0	
68	gemeenschappelijke regelingen taakstelling van 5% tot 10 % (zie ook nr. 9)		126.000			126.000	67.500	58.500	0	Deze bezuiniging wordt voor een bedrag van 58.500,00 niet gerealiseerd vanwege Regio Rivoerendland. Restant bedrag wordt afgeboekt bij begroting 2013.
69	uitgaan van lager rentepercentage		30.000			30.000	30.000		0	
70	onderzoeken B-lijst (zie nr 127)	650.000				650.000	650.000		0	VR 2012-1; B-lijst moet leiden tot aanvullende bezuiniging van 550.000 vanaf 2015. Daarnaast wordt oorspronkelijke taakstelling van 100.000,00 fysiek beheer hieraan toegevoegd (nr 30). VR 2015-2; onderzoeken uit B-lijst zijn allemaal uitgevoerd. Daadwerkelijke realisatie is fors hoger geweest.
	subtotaal	652.015	1.335.016			1.983.000	1.879.500	78.500	25.000	

OMBUIGINGEN 2013-2016; I.K.V. BEGROTING 2013										
71	precariobelasting op kables en leidingen			P.M.						P.M.
72	accres juni-circulaire als uitgangspunt nemen			513.000		513.000	513.000		0	
73	inzet reserveringen stadsverfraaiing, evenementen en egalisatie renteresultaat (in 2013)			0		0				
74	besparing rentelasten; in 2013 en 2014: 300.000,00			0		0				
75	veiligheidsmonitor; verlaging frequentie			17.500		17.500	17.500		0	VR 2103-1; Taakstelling vanaf 2014 17.500,00. Alleen in 2014 slechts 3.500,00.
76	verlagen bijdrage Halt			5.000		5.000	5.000		0	VR 2013-1; 5.000 vanaf 2014. In 2013 ten laste van Frictiebudget.
77	vermindering subsidie oud en nieuw			5.000		5.000	5.000		0	
78	verhoging leges casino			6.000		6.000	6.000		0	VR 2015-2; van Taakstelling van 6.000,00 wordt in 2015 voor 3.200,00 gerealiseerd. Vanaf 2016 volledig.

		uiteindelijke taakstelling voor 2015 en volgende jaren									
nr	maatregel	2015	2016	2017	2018	totale ombuiging	ingevuld	afgeboekt	nog in te vullen	toelichting	
79	verlaging ambities klimaatbeleid			4.000		4.000	4.000			0	
80	kosten/ baten bouwvergunningen in evenwicht			90.000		90.000	90.000			0	
81	verlaging kosten drukwerk/ folders			3.000		3.000	3.000			0	
82	stroomlijning integrale dienstverlening			26.000		26.000	26.000			VR 2015-1; pas eind 2016/ begin 2017 is er zicht op haalbaarheid taakstelling	
83	bijdrage aan RBT			2.500		2.500	2.500			0	
84	opheffen maandmarkt			6.000		6.000	3.000	3.000		0	
85	verhoging tarieven jachthaven			5.000		5.000	5.000			VR 2017-1; er is 3.000,00 gerealiseerd op energiekosten. Verder was geen bezuiniging te realiseren. Bezuiniging wordt afgeboekt.	
86	kosten huisuitzettingen doorbelasten aan corporaties			7.000		7.000	7.000			0	
87	open monumentendag			4.500		4.500	4.500			VR 2013-2; taakstelling van 7.000 wordt vanaf 2014 gerealiseerd	
88	onkruidbestrijding met gifspuiten ook in groen (zie ook nr. 54)			30.000		30.000	30.000			0	
89	structurele verhuur schapen- en paarden-weitjes			5.000		5.000	5.000			0	
90	Medel zelf onderhouden			50.000		50.000	50.000			0	
91	ander concept Brede School Tiel Oost			100.000		100.000	100.000			0	
92	stelpost pakketmaatregelen AWBZ aframen			166.500		166.500	166.500			0	
93	aanbesteding regio-taxi			100.000		100.000	100.000			0	
94	eigen bijdrage WMO			50.000		50.000	50.000			0	
95	verlaging bijdrage CJG			200.000		200.000	200.000			0	
96	verlagen subsidie aan Mozaiek			180.000		180.000	180.000			0	
97	fusies GGD' en in de regio			85.000		85.000	85.000			0	
98	speelplekken opheffen of in beheer bewoners			50.000		50.000	0		50.000	VR 2013-2; taakstelling 5.000 kan niet worden gerealiseerd. VR 2014-1; ingevuld middels besparing op integrale bestekken. VR 2013-2; het budget onderhoud is in 2014 verlaagd met 50.000,00	
99	verlaging subsidies cultuureducatie en -participatie jongeren			6.500		6.500	6.500			0	
100	vervallen budget materiele kosten stadsarchief			42.000		42.000	42.000			0	
101	hogere verhuur accommodaties (kermissen)			5.850		5.850	5.850			0	
102	verlaging buurtinitiatieven			1.500		1.500	1.500			0	
103	afzien van plaatsing verkiezingsborden			15.000		15.000	15.000			0	
104	besparing kosten nieuwjaarsreceptie			5.000		5.000	5.000			0	
105	afschaffen budgetten beleidsontwikkeling			20.000		20.000	20.000			0	
106	subsidies sociaal domein korten of schrappen			50.000		50.000	50.000			0	
	subtotaal			1.858.867		1.856.850	1.803.850		3.000	50.000	

OMBUIGINGEN 2015-2018; BLOESEMAKKOORD											
107	Inwoners aanzet voor speelplaatsen (zie ook nr 59 en 60)			100.000		100.000	0		100.000		VR 2017-1; o.b.v. Raadsbesluit 21-09-2016 is realisatie ombuiging gericht op 2017. VR 2017-2; in de vergadering van de commissie Samenleving van 4 oktober 2017 is voorstel besproken om een stichting op te richten waaraan de speelplaatsen kunnen worden overgedragen.
108	beheer buitensport aan verenigingen en scholen overdragen				75.000	75.000	0	75.000			VR 2017-1; Plan van aanpak is opgesteld. Ombuiging wordt niet gerealiseerd voor 2019. Bij begroting 2018 is resterend bedrag van 40.000,00 afgeboekt. .
109	privatisering zwembad				471.000	471.000	0	471.000			VR 2016-2; in begroting 2017 voorgesteld om op deze bezuiniging 250.000,00 in mindering te brengen. VR 2017-1; realisatie van ombuiging van 221.000,00 is afhankelijk van besluitvorming raad in zijn vergadering van juni 2017 over toekomst zwembad. Bij begroting 2018 is ombuiging afgeboekt.
110	binnensportacc. aanbesteden				50.000	50.000	50.000			0	
111	scootmobielpool				400.000	400.000	400.000			0	VR 2015-; voorstel voor realisatie taakstelling 400.000 in voorbereiding. VR 2015-2; structurele realisatie door voordeling aanbesteden.
112	afschaffen monumentensubsidies				37.000	37.000	37.000			0	VR 2015-2; kans bestaat dat bezuiniging niet volledig wordt gerealiseerd. VR 2017-1; idem. VR 2017-2; is gerealiseerd.
113	opheffen adviesie Beeldende Kunst (en de presentiegelden)				3.500	3.500	3.500			0	
114	schrappen subsidie productontwikkeling cultuureducatie				5.000	5.000	5.000			0	
115	afschaffen Nieuwjaarsreceptie				5.000	5.000	5.000			0	
116	overschot ingevulde taakstelling bezuinigingen vorige raadsperiode				155.000	155.000	155.000			0	
117	hogere opbrengst uitbesteding taken BOR aan AVRI				500.000	500.000	0	250.000	250.000		VR 2016-1; bezuiniging is niet haalbaar. VR 2016-2; in begroting 2017-2020 wordt voorlopig uitgegaan van 250.000,00 tot 300.000,00 minder opbrengst. VR 2017-1; in de begroting 2017-2020 zijn de te bezuinigen bedragen aangepast. In overleg met AVRI wordt structurele ombuiging van 250.000,00 nog nagestreefd.

		uiteindelijke taakstelling voor 2015 en volgende jaren								
nr	maatregel	2015	2016	2017	2018	totale ombuiging	ingevuld	afgeboekt	nog in te vullen	toelichting
118	hogere opbrengst samenwerking CGT				63.000	63.000	63.000		0	VR 2016-1: taakstelling is in 2016 nog niet realiseerbaar. VR 2016-2: bezuiniging wordt pas later gehaald.
119	Vastgoedmanagement uitvoeren in CGT-verband				95.000	95.000	0	95.000	0	VR 2016-1: taakstelling van 95.000,00 niet haalbaar; naar alternatieve dekking wordt gezicht. VR 2016-2: alternatief nog niet gevonden. Is toegevoegd aan taakstelling onderzoeksopdrachten, wat later werd taakstelling vastgoedmanagement- en beheer
120	huisvesting MFC Passewaaij in bestaande gebouwen				100.000	100.000	100.000		0	VR 2016-2: taakstelling wordt gerealiseerd.
121	Businesscase het Nieuwe Tielse Werken				70.000	70.000	70.000		0	VR 2016-1: taakstelling van 70.000,00 wordt nog niet gerealiseerd. Wordt in 2016 anders opgevangen. VR 2017-1: ombuiging wordt gerealiseerd.
122	verlaging storting in vervangingsreserve Agnietenhof				27.500	27.500	27.500		0	
123	herhuisvesten WMO-loket				13.000	13.000	8.000	5.000	0	VR 2017-2: taakstelling wordt voor 8.000 gerealiseerd. Restantbedrag wordt afgeboekt.
124	verhoging precariorechten				1.340.000	1.340.000	1.255.000	85.000		PPN 2017: in begroting is opbrengst gasleidingen van 1.255.000,00 opgenomen. Vanaf 2022 komt deze door gewijzigde regelgeving te vervallen.
125	kosten bewaakte fietsenstalling tlv parkeerfonds brengen				20.000	20.000	20.000		0	
126	verhoging OZB met 7,5%				517.000	517.000	517.000		0	Verhoging wordt ingevoerd per 1-1-2018
127	één bedrag voor alle onderzoeksonderwerpen (zie nr 70)				950.000	950.000	0	950.000	0	Taakstelling in 2017 800.000,00. Vanaf 2018 Structureel 950.000,00. VR 2016-2: in de begroting 2017 is voorgesteld om op deze bezuiniging 250.000,00 in mindering te brengen. Vr 2017-1: in de Perspectievennota 2017/ begroting 2018 zullen voorstellen worden gedaan voor alternatieven.. Bij begroting 2018 is deze ombuiging, inmiddels omgezet in vastgoedmanagement- en beheer, afgeboekt.
subtotaal				102.017	4.899.018	4.997.000	2.716.000	1.931.000	350.000	
TOTAAL		4.834.145	1.720.016	1.960.884	4.899.018	13.403.980	10.836.780	2.112.500	454.700	